

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ ФОРМУВАННЯМ

Центральноукраїнський національний технічний університет

Анотація: Автором досліджено складові елементи та ключові характеристики системи управління аграрним формуванням, розглянуто аудит як інструмент контролю за станом справ, який дає можливість власнику отримати об'єктивну оцінку процесу ведення бізнесу, окреслено роль внутрішнього аудиту у підвищенні ефективності господарювання, запобіганні шахрайству, забезпеченні реалізації цілей діяльності аграрного формування.

Ключові слова: система управління; внутрішній аудит; аграрні формування; система внутрішнього контролю; ефективність.

THE ROLE OF INTERNAL AUDIT IN ENSURING THE EFFICIENCY OF FUNCTIONING OF THE AGRICULTURAL FORMATION MANAGEMENT SYSTEM

Abstract: The author researched the constituent elements and key characteristics of the management system of an agrarian formation, considered the audit as a tool for monitoring the state of affairs, which enables the owner to obtain an objective assessment of the business process, outlined the role of internal audit in increasing the efficiency of management, preventing fraud, and ensuring the implementation of the goals of the agrarian formation.

Keywords: management system; internal audit; agrarian formations; internal control system; efficiency.

Система управління аграрним формуванням являє собою сукупність взаємопов'язаних між собою елементів, з використанням яких у сфері менеджменту забезпечується планування, організація, мотивація, контроль, аналіз, координація господарської діяльності, її спрямованість на досягнення поточних і стратегічних цілей на основі забезпечення раціонального використання земельних, трудових, матеріально-технічних, фінансових ресурсів. Ключовими характеристиками такої системи є комплексне охоплення усіх напрямків діяльності суб'єкта господарювання, урахування специфіки аграрного виробництва, ієрархічність рівнів управління та розподіл відповідальності, наявність зворотного зв'язку, що проявляється через здійснення контролю виконання управлінських завдань, аналізу результатів господарювання та коригування діяльності з урахуванням змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Елементами системи управління аграрним формуванням є:

- суб'єкти управління (власники, менеджери різних рівнів);
- об'єкти управління (господарські підрозділи, процеси, ресурси);
- функції управління (планування, організація, мотивація, координація, облік, контроль, аналіз, регулювання);
- методи управління (економічні, соціально-психологічні);
- інформаційне забезпечення системи обліку, внутрішнього контролю, аудиту та аналізу.

Важливу роль у підвищенні ефективності господарювання, запобіганні шахрайству, забезпеченні реалізації цілей діяльності аграрного формування відіграє внутрішній аудит - «елемент системи внутрішнього контролю підприємства, який увібрав у себе ознаки зовнішнього аудиту та покликаний надати незалежну оцінку діяльності підприємства зсередини для підвищення ефективності та покращення його діяльності в подальшому, а також для надання впевненості власникам щодо збереження та ефективного використання ресурсів підприємства» [1, с. 33].

При проведенні аудиту в аграрних формуваннях керуються, передусім, нормами Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [2], нормативно-правовими актами щодо регулювання питань ведення обліку та складання звітності загалом та, зокрема, в сфері сільськогосподарського виробництва, а також міжнародними стандартами аудиту, які оприлюднені українською мовою на офіційному веб-сайті Міністерства фінансів України [3].

Внутрішній аудит у структурі аграрного формування функціонує відокремлено, підпорядковуючись керівництву або наглядовій раді. Метою його проведення є захист інтересів власників шляхом сприяння забезпеченню збереженості ресурсів та їх ефективного використання, отримання власниками повної й достовірної інформації для розробки та ухвалення обґрунтованих управлінських рішень.

Внутрішній аудит охоплює перевірку дотримання законодавства, галузевих стандартів, а також внутрішніх процедур конкретної організації. Його важливими завданнями є:

- оцінка системи внутрішнього контролю;
- визначення потенційних загроз;
- розробка системи управління ризиками та аналіз її функціонування, пошук способів зниження ризиків;
- здійснення контролю ефективності використання ресурсів у відповідності з технологічними процесами та встановленими стандартами;
- контроль за дотриманням принципів корпоративного управління, розробка рекомендацій щодо покращення та удосконалення системи корпоративного управління.

При організації та проведенні внутрішнього аудиту на аграрних підприємствах необхідно враховувати галузеві особливості, які у працях науковців пропонується класифікувати за групами: технологічні, організаційні, територіальні, ринкові, державного регулювання [4, с. 151]. На основі їх урахування аудитор виявляє недоліки й помилки у процесі ведення обліку і складання звітності, розробляє рекомендації щодо удосконалення системи внутрішнього контролю підприємства.

У сучасних аграрних формуваннях спостерігається розподіл функцій управління суб'єктом господарювання та володіння бізнесом. Так, власники впроваджують загальну стратегію розвитку формування, здійснюють керівництво основними напрямками його діяльності, а для вирішення тактичних завдань наймають топ-менеджерів. При такому підході аудит стає інструментом контролю за станом справ, який дає можливість власнику отримати об'єктивну оцінку процесу ведення бізнесу.

Отже, внутрішній аудит відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності функціонування системи управління аграрним формуванням, забезпечуючи підтвердження достовірності даних обліку та звітності, зміцнення виробничої та фінансової дисципліни, підвищення прозорості управлінських процесів та ефективний зворотній зв'язок між керуючою й керованою системами. Враховуючи специфіку аграрного виробництва, внутрішній аудит виступає дієвим інструментом оцінки ризиків, попередження втрат, виявлення відхилень у технологічних процесах. При його упровадженні здійснюється не лише контроль за дотриманням законодавства та внутрішніх регламентів організації, а й забезпечується виконання аналітичної та консультативної функцій, спрямованих на підвищення ефективності використання ресурсів та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артюх О. В., Задніпряна А. С. Внутрішній контроль та внутрішній аудит запасів. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Збірник наукових праць*. 2023. № 5-6(306-307). С. 31-40. URL: <https://nv-oneu.com.ua/index.php/journal/article/download/418/364>
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України від 21 груд. 2017 р. № 2258-VIII (редакція від 26 груд. 2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#n35>
3. Міжнародні стандарти аудиту. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu>
4. Лисенко А. М., Акімов С. С. Теоретико-методичні основи застосування аналітичних процедур в аудиті фінансово-господарської діяльності аграрних формувань. *Економіка і регіон*. 2024. № 3(94). С. 148-156. URL: [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.3\(94\).3492](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.3(94).3492)

Лисенко Алла Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування, Центральноукраїнський національний технічний університет, Кропивницький, e-mail: lysenkoalla2015@gmail.com

Lysenko Alla M., Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Audit, Accounting and Taxation, Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, e-mail: lysenkoalla2015@gmail.com